

ZGIERZ

DZIEJE MIASTA

DO 1988 ROKU

ZARZĄD MIASTA ZGIERZA
ODDZIAŁ POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO
W ŁODZI
TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ ZGIERZA

ZGIERZ

Dzieje miasta
do 1988 roku

REDAKTOR
Ryszard Rosin

ŁÓDŹ-ZGIERZ 1995

bez pracy. Docierały też wiadomości o wydarzeniach Wiosny Ludów na zewnątrz Europy, zaburzeniach chłopskich w Cesarstwie w latach 1854–1855 oraz również w okolicach Zgierza. Władze zaś stosowały terror policyjny.

Robotnicy i chałupnicy łódzkiego okręgu przemysłowego byli przedmiotem ciągłego niepokoju burżuazji i administracji rządowej. Władze centralne nakazywały przeto naczelnikom powiatów, a ci burmistrzom oraz wójtom, by zwracali uwagę na klasę wyrobniczą i służebną. Sytuacja zaostrzyła się od 2 poł. 1861 r. wskutek kryzysu bawełnianego (1861–1864). Kryzys ten stał się poważnym czynnikiem wzrostu nastrojów rewolucyjnych w całym okręgu.

Masakry uczestników manifestacji w lutym i w kwietniu 1861 r. w Warszawie wywołały oburzenie w całym kraju, doprowadziły do jednoczenia się społeczeństwa oraz wzrostu poczucia wspólnoty narodowej¹¹⁹. Na początku kwietnia t.r. rozpoczęły się w łódzkim okręgu demonstracje, w których udział wzięły niemal wszystkie warstwy i grupy społeczne, również Zgierza. Były one skierowane przeciwko lokalnym władzom miejskim realizującym carską politykę ucisku społecznego i politycznego. W wielu miastach przepędzono zniechęconych burmistrzów i urzędników magistrackich. Manifestacje takie i zajścia miały miejsce również w Zgierzu, nie mamy jednak o nich bliższych szczegółów. Jednym z osadzonych w cytadeli warszawskiej po wydarzeniach lutowych był nauczyciel ze Zgierza, K. Gadomski. 12 sierpnia obchodzono uroczyste rocznicę 300-lecia unii lubelskiej. W Zgierzu prawie w każdym domu gorzały wtedy światła w oknach, umieszczono w nich również wieńce i bukiety.

Wystąpienia nasilały się z każdym miesiącem, punkt kulminacyjny osiągnęły we wrześniu i październiku, a ich organizacja i wysuwane postulaty świadczyły o znacznej dojrzałości tego ruchu pod względem politycznym¹²⁰. Ogólna atmosfera panująca w okolicznych miastach udzielała się też Zgierzowi. Zaczęła się zawiązywać organizacja spiskowa. Centralny Komitet Narodowy w lipcu 1862 r. określił kierunek działalności organizacji narodowej w terenie. Podstawową jednostką organizacyjną była „dziesiątka” z dziesiętnikiem, a dziesięć dziesiątek tworzyło „setkę” z setnikiem na czele. Pełniący te funkcje nie byli wybierani a mianowani.

W Zgierzu pierwszym naczelnikiem miasta został wspomniany już K. Gadomski; funkcję tę sprawował od jesieni 1862 r. do wiosny 1863 r. Po nim na czele organizacji spiskowej stanął aplikant Sądu Okręgowego Zgierskiego, W. Pomorski; jego pomocnikiem został kancelista tegoż sądu, A. Kietliński. Z organizacją zgierską aktywnie współpracował miejscowy adwokat, J. Magnuski, oraz urzędnik administracji rządowej, H. Ludwikowski.

¹¹⁹ A. Barszczewska, *Nurty walki...*, s. 160, 164, 171, 178, 185–186; S. Bellina (W. Jaworski), *Notatki o powstaniu w łęczyckim powiecie*, [w:] *Polska w walce*, wyd. A. Giller, t. I, Paryż 1868, s. 222.

¹²⁰ A. Barszczewska, *Nurty walki...*, s. 186, 212–216, 223–224

- LZPB im. „Obrońców Pokoju” w Łodzi 501
Maciejewski Ignacy, rzem., dz. niepodl. 204
Magnuski Józef, adwokat, dz. niepodl. 203
Majeranowska Łucja, właściciel szkoły 225
Majer, zakłady 289
Majewski Ryszard, dz. zw. 515
Majorek Janina, naucz., dz. harc. 523, 543
Makay, mieszczanie 383
Makowska Ewa, sport. 582
Makowski J, instruktor modelarski 579
Maks R., zakłady 213
Maksent Jerzy, naucz. sport. 584
Maksymiuk Zygmunt, 26
Malanowski J., dz. związk. 504
Malczyński A., kupiec 259
Maleczyński Karol, hist. 47
Malinowska Teresa, dz. part. 329
Malinowski, aktor 229
Malinowski, urz. 223
Malinowski Tadeusz, dz. part., społ. 270,
238, 329
Martyński Jan, dz. part. 235, 237, 238, 324,
325, 326
Marzeta Maciej, ław. 59
Marzeta Mikołaj, ław. 59
Marzeta Wojciech, wójt 59
Maślińska Regina, naucz. 531
Maśliński Wojciech, naucz. 531, 541, 542
Matejko Jan, artysta malarz 354
Materno Karol, dz. part. 209
Matulewicz Bolesław ps. „Virtus”, żoł. 411
Matusiak Halina, naucz., urz., dz. harc. 522,
578
Matusiak Teresa, 451, 453
Matuszak Grzegorz, 496, 498, 501
Matuszewski Benedykt, dz. part. 324, 325,
326
Matuszewski Józef, dz. kult. 556
Matynia Mirosław, dz. zw. 502
Max J., dz. gosp. 261
Mazibrzuch Jan, wójt 59
Mezowiecki Tadeusz, premier polityk 512